

Aleg. 26.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę szkół.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 5. kwietnia 1892 przekazał Wysoki Sejm wniosek posła Merunowicza i towarzyszy o utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę szkół Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową zbadał, czy kapitały będące własnością majątku zarodowego krajowego funduszu szkolnego mogłyby być użyte na utworzenie takiego funduszu pożyczkowego dla gmin wiejskich przy równoczesnem zobowiązaniu funduszu krajowego do płacenia odsetek i stopniowego spłacenia tych wypożyczonych kapitałów Radzie szkolnej krajowej.

W wykonaniu tego polecenia odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 24. sierpnia 1892 l. 19.369 do Rady szkolnej krajowej o opinię w tej sprawie.

W odpowiedzi na to pismo oświadczyła się Rada szkolna krajowa odezwą z dnia 3. września 1892 l. 18.814 za utworzeniem funduszu pożyczkowego na budowę szkół w sposób określony powyższą uchwałą Wysokiego Sejmu.

W szczególności oznajmia Rada szkolna krajowa, że zastanowiła się nad trzema pytaniami:

1. czy użycie majątku zarodowego funduszu szkolnego krajowego na utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę szkół jest prawnie dopuszczalne?

2. czy przez utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę osiągnięte zostaną spodziewane korzyści? wreszcie

3. w jaki sposób ma być fundusz pożyczkowy użyty i administrowany i w jakim czasie funduszowi szkolnemu krajowemu zwrócony.

Na te pytania daje Rada szkolna krajowa następującą odpowiedź:

„ad 1. Majątek zarodowy funduszu szkolnego krajowego stanowią kapitały tudzież realności i inne prawa będące przedtem własnością funduszków szkół normalnych, które w danych czasach z rozmaitych źródeł powstały?

Fundusze szkół normalnych były przeznaczone na zakładanie szkół normalnych i głównych szkół cyrkularnych w celu kształcenia nauczycieli, a w miarę zasobów także na popieranie zakładania niższych szkół ludowych (trywialnych), których dotowanie należało w zasadzie do gmin i dominiów.

W kraju naszym był fundusz szkół normalnych rozdzielony na galicyjski i krakowski, które to fundusze w myśl art. 32. ustawy szkolnej z dnia 2. maja 1873 Dz. u. kr. Nr. 250 tworzą od

1. stycznia 1874 „wspólny fundusz szkolny krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.“

Powyższe fundusze zostały na mocy postanowienia art. 34. powołanej ustawy Wydziałowi krajowemu w zarząd oddane i są wyszczególnione w protokole oddania z dnia 8. listopada 1873 udzielonym Wydziałowi krajowemu odezwą Rady szkolnej krajowej z dnia 24. listopada 1873 l. 10.946. Ponieważ w myśl art. 34 powołanej ustawy zarząd funduszem szkolnym krajowym należy do Wydziału krajowego, przeto c. k. Rada szkolna krajowa jest zdania, że co do użycia majątku zarodowego a w szczególności kapitałów będących własnością krajowego funduszu szkolnego na utworzenie funduszu pożyczkowego zasadniczo nie może zachodzić żadna przeszkoda, jeżeli Wysoki Sejm zagwarantuje całość tego kapitału i przyjmie zobowiązanie, że fundusz krajowy opłacać będzie przez cały okres czasu, jak długo trwać ma użycie kapitału zarodowego na fundusz pożyczkowy, przypadające od tego kapitału odsetki, które corocznie w dochodach funduszu szkolnego krajowego wstawione być mają.

Jeżeli Wysoki Sejm uchwali użycie kapitału zarodowego funduszu szkolnego krajowego na utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę szkół w gminach wiejskich, proponuje c. k. Rada szkolna krajowa użycie na ten cel kapitałów, wyszczególnionych w budżecie na rok 1892 w dziale „dochody“ w rubryce I. pod pozycjami 1 do 7, mianowicie efektu w łącznej imiennej wartości 214.600 zł.

ad 2. Uchwalana dotychczas przez Wysoki Sejm corocznie kwota jako zasiłek zwrotny na budowę szkół okazała się, jak to c. k. Rada szkolna krajowa już kilkakrotnie podnosiła, całkiem niedostateczną, gdyż wystarczała zaledwie na obdzielenie kilkunastu gmin pożyczkami.

Ponieważ gminy wiejskie nie posiadają w regule majątku, któryby mógł być użyty na budowę szkół, przeto według postanowień ustawowych koszta budowy szkół pokrywają strony konkurencyjne a wskutek tego obowiązana jest ludność składać na ten cel kwoty, które w najliczniejszych wypadkach kwotę podatkową kilkakrotnie przewyższają. Zbytecznym jest wykazywać, że lud tak wysokich datków złożyć naraz nie jest w stanie, przyczem nasuwają się i te trudności, że znaczniejsze obszary kraju nawiedzane są od dłuższego szeregu lat klęskami elementarnymi, oraz, że gminy ponosić muszą częstokroć jeszcze inne znaczne a nie cierpiące zwłoki wydatki, jak restauracye kościołów, plebanii itp. Znajdując się nieraz w tak przykrem położeniu materyalnym gminy wiejskie nie są w stanie pokryć w całości i naraz wydatków na budowę i wewnętrzne urządzenie szkół wynoszących zwyczajnie 2.000 do 3.000 zł. a wskutek tego w licznych gminach szkoły już od kilku lat zorganizowane dla braku budynku szkolnego dotąd nie mogły wejść w życie lub zniszczonych i zupełnie nie odpowiednich budynków szkolnych nie można zastąpić nowemi.

Zły budynek przeszkadza zaś rozwojowi szkoły, nie dopuszcza do liczniejszej frekwencji i sprawia, że nauczyciel dla braku dobrego pomieszkania pobyt swój w takiej szkole uważa tylko za chwilowy i stara się o przeniesienie do innej szkoły posiadającej budynek odpowiedni.

Według sprawozdania c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego w r. 1890/1 istniało 209 szkół zorganizowanych a nie czynnych dla braku budynku, zaś 855 szkół czynnych miało budynki nieopowiednie.

W celu osiągnięcia pomyślniejszych rezultatów nauki i w ogóle rozwoju szkolnictwa zachodzi więc konieczna potrzeba, ażeby przyjść w pomoc gminom, a najodpowiedniejszym środkiem ku temu byłoby zdaniem c. k. Rady szkolnej krajowej, utworzenie znacznego funduszu. z którego możnaby udzielać gminom wiejskim pożyczek bezprocentowych, spłacanych przez dłuższy szereg lat.

Tworząc fundusz pożyczkowy na budowę szkół już w przyszłym roku, możnaby udzielić pożyczek przeszło 200 gminom, a tym sposobem stanęłoby w niedługim czasie przeszło 200 budynków szkolnych w gminach, w których budynków dotąd pomimo, że szkoły są już dawno zorganizowane, albo wcale nie ma lub też w których budynki istniejące znajdują się w tak lichym stanie, że zachodzi konieczność zamknięcia ich ze względów higienicznych.

ad 3. Co do sposobu w jaki fundusz pożyczkowy będzie użyty i administrowany, proponuje c. k. Rada szkolna krajowa następujące zasady :

Fundusz pożyczkowy na budowę szkół stanowić będzie osobny fundusz zostający pod administracją c. k. Rady szkolnej krajowej, która udzielać będzie Wydziałowi krajowemu po upływie każdego roku zamknięcia rachunków tego funduszu.

Gotówkę uzyskaną ze spieniężenia efektów wartościowych przeznaczonych na utworzenie funduszu pożyczkowego a w przyszłości także raty wpływające ze spłat udzielonych pożyczek składać będzie c. k. Rada szkolna krajowa celem fruktyfikacji na conto corrente w banku krajowym i podnosić z tegoż banku w miarę potrzeby pokrycia udzielonych pożyczek, odpowiednie kwoty zaś wypłaty pożyczek i spłaty rat skutecznie a względnie pobierać będą c. k. urzędy podatkowe na rachunek c. k. głównej kasy krajowej względnie funduszu pożyczkowego na budowę szkół. Czas trwania funduszu pożyczkowego ustanawia się na lat 20 t. j. od 1. stycznia 1893 do końca grudnia 1912 r.

W ciągu roku 1893 użyty zostanie cały fundusz pożyczkowy na udzielenie gminom bezprocentowych pożyczek spłacanych w 10 rocznych ratach, a od tej zasady odstąpi c. k. Rada szkolna krajowa w tych wypadkach, gdzie gminy same złożą deklarację, że udzieloną im pożyczkę życzą sobie spłacić w krótszym okresie czasu.

Wpływające w roku 1894 i w latach następnych aż do roku 1902 włącznie raty pożyczkowe będą użyte na udzielanie dalszych pożyczek, które z końcem roku 1902 ustanie, tak że już począwszy od roku 1903 spłacane raty pożyczkowe będą pobierane jedynie na zwrot kapitału funduszu pożyczkowego, który do roku 1912 zostanie w zupełności pokryty.

Pożyczki udzielane będą gminom w sposób dotychczasowy za wystawieniem skryptów dłużnych, w których dla zabezpieczenia funduszu pożyczkowego zamieszczony będzie także warunek, że gmina zobowiązuje się wstawiać corocznie w swój budżet aż do zupełnego umorzenia pożyczki taką kwotę jaka według skryptu dłużnego w ciągu roku ma być spłaconą, a gdyby tego nie uczyniła, ma c. k. Rada szkolna krajowa prawo domagania się od właściwego Wydziału powiatowego, aby tenże przy zatwierdzaniu każdorocznego budżetu dłużnej gminy wstawiał do tego rzeczoną kwotę.

Przy udzielaniu pożyczek uwzględniane będą przedewszystkiem te gminy, w których szkoły zostały już zorganizowane, lecz dla braku budynku szkolnego dotąd nie mogły wejść w życie, następnie gminy, w których istnieją budynki w tak lichym stanie, że postawienie nowych budynków staje się koniecznym, a wreszcie gminy, w których przez przekształcenie szkół jednoklasowych na więcejklasowe zachodzi potrzeba rozszerzenia budynku szkolnego.

Wydział krajowy podziela w zupełności zapatrywania c. k. Rady szkolnej krajowej i sądzi, że wobec oczywistych korzyści, które utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę szkół dla oświaty ludności krajowej zapewnia, może wnioski Rady szkolnej krajowej tylko jak najusilniej do przyjęcia zalecić.

Zarazem nadmieniam Wydział krajowy, że w przypuszczeniu, iż Wysoki Sejm utworzenie funduszu pożyczkowego uchwali, nie wstawiono w rubryce XXIII. poz. 73. preliminarza funduszu szkolnego krajowego na rok 1893 żadnej kwoty na zasiłki zwrotne na budowę szkół, na który to cel wstawiona była do budżetu na rok 1892 kwota 16.800 zł., w poprzednich zaś latach kwota 14.800 zł. Jeżeliby zatem Wysoki Sejm nie raczył przychylić się do uczynionego poniżej wniosku utworzenia funduszu pożyczkowego, to zachodziłaby potrzeba restytuowania odnośnej pozycji w wydatkach.

Również zaznaczyć musi Wydział krajowy, że podany przez Radę szkolną krajową stan majątku, który możnaby obrócić na fundusz pożyczkowy zmienił się o tyle, iż obecnie suma jego wynosi 214.781 zł. 5 ct w. a

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy powziąć następujące uchwały:

I.

Począwszy od dnia 1. stycznia 1893 ustanawia się fundusz pożyczkowy na budowę szkół ludowych, z którego udzielane będą gminom wiejskim zasiłki zwrotne na budowę nowych albo też na przebudowywanie dawnych budynków szkolnych.

Fundusz ten będzie pozostawał pod zarządkiem Rady szkolnej krajowej, która udzielać będzie Wydziałowi krajowemu po upływie każdego roku zamknięcia rachunków tego funduszu.

Czas trwania tego funduszu ustanawia się na lat 20, od 1. stycznia 1892 do 31. grudnia 1912.

Bliższe określenie zasad i sposobu rozdawnictwa zasiłków i warunków ich zwrotu pozostawia się Radzie szkolnej krajowej w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Do majątku funduszu pożyczkowego wpłyną oprócz uchwalonej dla niego równocześnie jednorazowej dotacji wszystkie kwoty, które z tytułu zwrotu udzielanych z niego zasiłków uiszczane będą.

Po rozwiązaniu funduszu pożyczkowego t. j. z dniem 1. stycznia 1913 przechodzi cały jego majątek na własność krajowego funduszu szkolnego.

II.

Z majątku zarodowego krajowego funduszu szkolnego wydziela się z dniem 1. stycznia 1893 wszystkie należące do jego składu efekta, a mianowicie 6°/_o listy zastawne zakładu kredytowego ziemskiego w Krakowie w imiennej wartości 6.000 zł.; 4°/_o listy zastawne galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego w imiennej wartości 600 zł., 4¹/₂^o/_o listy zastawne tegoż Towarzystwa w imiennej wartości 83.800 zł., 4¹/₂^o/_o listy zastawne galicyjskiego Banku krajowego w imiennej wartości 11.900 zł., 4¹/₂^o/_o obligacye galicyjskiej pożyczki krajowej z r. 1883 w imiennej wartości 40.600 zł., także obligacye z r. 1884 w imiennej wartości 71.100 zł., także obligacye z r. 1888 w imiennej wartości 600 zł. i 4°/_o książeczkę Banku krajowego na 181 zł. 5 ct., razem przeto efekta w łącznej imiennej wartości 214.781 zł. 5 ct. a względnie efekta, któreby w miejsce tych efektów przed dniem 1. stycznia 1893 zakupione zostały i przeznaczają się je na uposażenie funduszu pożyczkowego na budowę szkół.

III.

Kraj zobowiązuje się spłacać funduszowi szkolnemu krajowemu począwszy od 1. stycznia 1893 do 31. grudnia 1912 corocznie taką kwotę, jaką wydzielone z majątku zarodowego tegoż funduszu na rzecz funduszu pożyczkowego na budowę szkół efekta w chwili ich wydzielenia corocznie tytułem odsetek przynosiły.

Kraj poręcza, iż z rozwiązaniem funduszu pożyczkowego na budowę szkół w dniu 1. stycznia 1913 zostaną z funduszu pożyczkowego, a o ileby tenże nie wystarczał z funduszu krajowego zwrócone funduszowi szkolnemu krajowemu na rzecz jego majątku zarodowego takie same efekta, jakie z niego na rzecz funduszu pożyczkowego wydzielone zostały albo ich wartość w gotówce wedle kursu z dnia wydzielenia.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 10. września 1892.

Marszałek krajowy :

Sanguuszko w. r.

Sprawozdawca :

Chamiec w. r.

Członek Wydziału krajowego.